

УДК 340(091)+378(091)

Л. В. Міхневич

**ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ОДЕСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА:
З ІСТОРІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ**

Постановка проблеми. У 1920-х роках радянська влада визнали за необхідне ліквідувати дореволюційну професійну підготовку кадрів. В Україні були ліквідовані університети та утворені галузеві інститути як синтез спеціальної та загальної освіти. При Київському, Харківському та Одеському (далі ОІНГ) інститутах народного господарства були засновані правові факультети, які впродовж 1920–1930-х р. презентували вищу юридичну освіту. І хоча радянська реформа вищої школи була непослідовною, а іноді носила суперечливий характер, втім досвід організації та діяльності правових факультетів інститутів народного господарства, зокрема й ОІНГ, може бути повчальним при реформуванні освітньої галузі в сучасній Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вища юридична освіта довоєнного часу досліджена в працях автора даної публікації [1; 2]. Історія ж правового факультету ОІНГ окремо не вивчалася. Хоча автором опублікована окрема стаття про науково-дослідну кафедру права ОІНГ [3]. Водночас важливі відомості про становлення та функціонування ОІНГ в 1920-х р. дає нарис з історії його правонаступника [4], а для відновлення наукової спадщини та біографічних відомостей учених-юристів Одеси чимало зусиль доклав О.Є. Музичко [5; 6].

Метою даної статті є аналіз досвіду діяльності правового факультету ОІНГ, виявлення особливостей організації навчального процесу, розробки навчальних планів факультету, комплектування викладацького персоналу та студентського складу, що дозволить відшукати в історичному минулому шляхи вирішення окремих сучасних освітніх проблем.

Виклад основного матеріалу. Насамперед зауважимо, що ОІНГ був утворений відповідно до наказу Одеського губвиконкому від 16 травня 1921 р. Він мав розпочати діяльність 1 червня у складі 8 спеціальних відділень, зокрема й адміністративно-консультативного (так мало називатися правове відділення). Ще 25 квітня 1921 р. колегією Одеського Губпрофосу були затверджені навчальні плани для нового закладу [7, арк. 51]. Але від-

крився інститут 1 вересня 1921 р. лише з двома факультетами: правовим та зовнішніх торгових відносин, основу яких склали соціально-правове і соціалістично-економічне відділення реформованого Одеського гуманітарно-суспільного інституту (далі – ОГСІ). Останній, роком раніше, був утворений шляхом злиття юридичних та історико-філологічних факультетів Новоросійського університету і Одеських вищих жіночих курсів, Новоросійського (Одеського) міжнародного інституту та економічного факультету Одеського політехнічного інституту. Наказом Головнопрофосу (8 вересня) було призначено керівництво ОІНГ: ректором став О.Я. Шпаков (до цього обіймав посаду ректора ОГСІ), проректором – Є.В. Васьковський, деканами: Е.Я. Немировський (правовий факультет) та Г.І. Тіктін (факультет зовнішніх торгових відносин).

У перші роки діяльності закладу всі потреби (господарські, фінансові, навчально-наукові) задовольнялися державою лише частково. Будівля закладу (вул. Преображенська, 24), навчально-допоміжні установи, які дісталися інституту від його попередника потребували ремонту. Викладачі і студенти опинилися у фінансово-матеріальній скруті. Проте навчання помалу тривало. Професори читали, хоч і не регулярно, звичні їм курси (викладання велося за дещо зміненим навчальним планом соціально-правового відділення ОГСІ), студенти – відвідували лекції (хоча присутність на заняттях у січні 1922 р. ледь сягала 15%). Але адміністрація закладу докладала максимум зусиль, щоб активізувати роботу та організувати навчальний процес. Були розроблені навчальні плани, віддруковані програми, складено постійний розклад. Для обліку відвідування було утворено контрольну-навчальну комісію.

Спочатку навчальні плани, зберігаючи кращі традиції юридичних факультетів університетів, пропонували широке вивчення юридичних і економічних наук (новий план правового факультету ОІНГ розробив Є.В. Васьковський). Усі предмети були об'єднані в 5 груп: 1) публічно-правові; 2) цивілістичні; 3) криміналістичні; 4) економічні; 5) загально-правові та методологічні [8, арк. 10]. Проте радянські освітні реформи не забарилися. Метою інституту була визнана підготовка спеціалістів за чотирма напрямками: адміністративна, судова, господарська та зовнішньоторговельна діяльність. Правовий факультет мав готувати адміністраторів, судових діячів та організаторів господарських установ, тож було запропоновано утворити адміністративне, судове та господарське відділення. Відкривати їх планували по мірі укомплектованості (мінімум 15 осіб). Студенти могли записуватися на два відділення одночасно. Але, через брак фінансів відкрити господарське відділення зразу не вдалося.

Інститут мав трирічний курс навчання, а навчальний рік був розділений на триместри. Заняття проводилися у вечірній час, викладання велося російською мовою, українізація йшла повільно. Перший курс був загальним для всіх студентів, а з другого – починалась спеціалізація по факультетах та відділеннях. На 1 курсі вивчали соціально-політичні дисципліни та загальні курси з юридичних і економічних наук. Із правових наук першокурс-

сникам викладали загальне вчення про право і державу та порівняльну історію права (лекції, практичні заняття і семінари). Для переходу з курсу на курс був встановлений академічний мінімум (іспити із правових дисциплін, із іноземної мови та заліки з практичних занять). Тобто вимоги для переходу на правовий факультет спочатку були досить високими.

Уже на факультетах предмети розподілялися на основні та додаткові. Для 2 курсу правового факультету основними були: історія руського права, цивільне та кримінальне право, еволюція правових ідей та економічна політика. З основних дисциплін читали лекції та практичні заняття, а з цивільного та кримінального права проводили ще й семінари. Для додаткових курсів (загальне та російське державне право, адміністративне та фінансове право) відводилася лише 1 година в тиждень. Трьохкурсники обох відділень вивчали основні курси: торгове право, цивільне та кримінальне судочинство, міжнародне приватне право, кримінальну політику, судову медицину та судову психопатологію. Із цих предметів проводилися лекції, практичні заняття та два семінари з цивільного та кримінального судочинства. На судовому відділенні додатково викладалися міжнародне публічне право та судова статистика, а в останньому триместрі – практичні заняття зі складання договорів і статутів товариств. Натомість студенти адміністративного відділення додатково мали студіювати аграрне і продовольче право, робітниче і страхове право, кооперативне право, місцеві фінанси та комунальне господарство [9, арк. 9]. Передбачалося і ґрунтовне вивчення іноземних мов (французької, німецької, англійської, італійської).

У 1922/23 н. р. бажаючих навчатися на адміністративному відділенні виявилось небагато, тому його об'єднали із судовим, дещо змінивши навчальний план. Хоча й цей план був тимчасовим, уже в наступному році його корегували. Але і на цьому експерименти не скінчилися. У 1924 р. був затверджений узгоджений план для всіх правових факультетів республіки. Інститути, формуючи план, мали зважати на загальні принципи: ліквідувати багатопредметність, скоротити навчальні години, вилучити суто «наукові» дисципліни. Відтак у 1924/25 н. р. в ОІНГ почав діяти новий план. Перший (загальний) курс був розформований. Відтоді правовий факультет мав три курси. На 1 курсі студенти вивчали соціально-політичні та правові дисципліни. Другий курс об'єднував базові юридичні науки. На 3 курсі вводилася спеціалізація на судовому та адміністративному відділеннях. Втім на адміністративне відділення записалося 3 студенти, тож його знову не відкрили.

На жаль, і цей план не став постійним. Архівні матеріали свідчать, що в ОІНГ навчальні плани змінювалися щороку. Однак організувати роботу спеціальних відділень правового факультету так і не вдалося. Окрема спеціалізація пропонувалася спочатку на факультативах, а далі на спеціалізованих ухилах чи семінарах підвищеного типу. Так, у 1926/27 н. р. діяли кримінологічний, цивілістичний, адміністративний та публічно-правовий ухили [10, арк. 15–16]. З 1928/29 н. р. студенти поглиблювали спеціалізацію, готуючи проектну (дипломну) роботу з кримінального, цивільного чи

адміністративного права [11, арк. 2]. Навесні 1929 р. додали ще й кримінальну практику в Кабінеті вивчення злочинності та особистості злочинця [12, арк. 5]. Щоправда, належно організувати її не вдалося, тому вже восени знову відкоригували план, збільшивши години судової медицини та курсу «Боротьба з дитячими правопорушеннями» [13, арк. 1]. Однак тоді ж постало питання про реформування факультету в напрямку радикальної економізації його навчального плану. Тож за весь час діяльності факультету так і не було вироблено сталого навчального плану, а безладдя з постійним його оновленням та нехтування юридичними науками вела до поширення правового нігілізму.

Хоча варто відмітити, що рівень викладання в інституті був досить високий, а професорський склад професійним. Спочатку науково-педагогічний персонал ОІНГ був переведений з ОГСІ (всього 46 викладачів). Це були професори ліквідованих дореволюційних вишів міста, зокрема: О.Я. Шпаков, Є.В. Васьковський, О.І. Покровський, В.В. Сокольський, П.Є. Казанський, О.А. Бугаєвський, П.С. Кравцов, В.М. Твердохлебов, Г.І. Тіктін, Е.Я. Немировський, П.О. Михайлов, О.С. Мулюкін, П.М. Толстой. Також викладачами ОІНГ були зараховані професорські стипендіати ОГСІ: Л.Ф. Турчанович, О.П. Френкель, Д.Ф. Блюменфельд, а М.Ш. Розентул, М.П. Карадже-Іскров, Г.С. Цинбарг стали професорськими стипендіатами ОІНГ.

Нових викладачів брали на роботу за наслідками конкурсу на заміщення вакантних посад. Щоправда, дисципліни 1 курсу переважно мали марксистський характер, тож викладати їх запрошували більшовиків, яких, зазвичай, призначали на посади без конкурсу. Таким чином, влада намагалася створити нову викладацьку колегію. Перших 6 викладачів-марксистів зарахували в інститут влітку 1922 р. І, на думку політкомісара ОІНГ, така асоціація молодих викладачів дозволила активно приступити «до розширення професури» [14, арк. 20]. Врешті, із 46 перших викладачів ОІНГ уже в 1922 р. вибуло 20. Окремих із них як «шкідливих для радянської влади» вислали з Одеси. Красномовною є доповідь того ж таки політкомісара, який у серпні 1922 р., оцінюючи політичні настрої викладачів ОІНГ, наголошував, що через арешти, які розпочалися в Одесі, «професура надзвичайно підтяглася і думає досить довго перед проголошенням кожного слова, потім потрібно відмітити, що арешти, без сумніву підштовхнули деканів і викладачів до швидкого виготовлення робочого і навчального плану і програм. Розкачався навіть професор Васьковський, який довгий час був пасивним». Водночас комісар зазначав, що «ректор Шпаков і декан юридичного факультету Немировський із великою неохотою і небажанням підписували подання про висилку з Одеси професорів, хоча покарання не випадкове і такому підпадуть всі інші, які будуть продовжувати злочок дити радянській владі чи вести політику саботажу» [14, арк. 20]. Отже, на думку комісара, міри застосовані «центром» до професури правильні, їх працездатність підвищилась, тоді як арешти не вплинули на студентів, адже «всі вислані: проф. Михайлов, проф. Трифільєв, проф. Мулюкін,

проф. Флоровський у науковому відношенні нічого солідного не представляють» [14, арк. 20].

Гоніння проти професури ОІНГ тривали й далі. За кордон емігрували юристи С.А. Єгіазаров та Є.В. Васьковський. Д.Ф. Блюменфельд виїхав до Москви. Ті ж, що залишалися, перебували під пильним наглядом і нерідко за будь-який прояв нелояльності до влади їх звільняли з інституту. Зокрема, П.М. Толстому в 1929 р. заборонили читати лекції «з огляду на його заяву про національну політику, яка проводиться на Україні» [15, арк. 23]. Врешті, після тривалих, безуспішних спроб відновитися на посаді, він покинув Україну.

Та, пропри все, професорська колегія факультету залишалася фаховою. Невдовзі викладачами факультету стали: О.О. Жилін, М.Є. Слабченко, І.А. Хмельницький, І.Я. Фаас, І.В. Шерешевський, Г.В. Александренко, В.Т. Олієвський, М.Д. Шаргородський та ін.

Усі викладачі інституту були об'єднані в предметні комісії (замінили кафедри). У жовтні 1923 р. на факультеті було створено три комісії: публічного права (керівник О.Я. Шпаков); цивільного права і процесу (керівник Є.В. Васьковський); кримінального права і процесу (керівник Е.Я. Немировський). Після від'їду з Одеси Є.В. Васьковського останні дві комісії були об'єднані в карно-цивілістичну, а у 1925/26 н. р. знову була виокремлена комісія цивільного права (її керівником став І.Я. Фаас). Комісію публічного права з 1924/25 н. р. іменували публічно-правовою, її після смерті О.Я. Шпакова очолив П.М. Толстой.

Деканом факультету був Е.Я. Немировський. І хоча він став відомим фахівцем радянського кримінального права, за ним закріпився ярлик «професора старої ідеологічної формації, <...> який посилено, хоч і безуспішно пристосовується до радянської науки, але, по суті, йому це мало вдається» [16, арк. 126]. Тож така характеристика керівника в той час не могла залишитися без уваги. І вже у 1928/29 н. р. у списку адміністративного персоналу ОІНГ, надісланому на затвердження до Народного комісаріату освіти (далі – НКО), навпроти прізвища декана Е.Я. Немировського була зроблена помітка «треба замінити» [17, арк. 43]. Відтак у наступному 1929/30 н. р. новим деканом став І.Л. Цьокан, а в січні 1930 р. цю посаду зайняв С.М. Цареградський.

Спочатку студентство ОІНГ рекрутувалося з непролетарських верст. Так, правовий факультет був укомплектований із студентів ліквідованих вишів. Першими студентами-правниками стали 179 осіб (136 чоловіків (75%) та 43 жінки (25%)). Серед них всього 19 робітників та 5 селян. За національністю переважали студенти-євреї – 131 особа [18, арк. 5]. Щоб пролетаризувати студентський склад, радянська влада активно проводила «чистки». Уже влітку 1923 р. з факультету відрахували 3 «колишніх білих», а 27 осіб умовно залишили студентами (мали довести, що не служили у «білих»). У 1924 р. відрахували 32 особи, всі за соціальним станом походили з інтелігенції. Щоправда підстави для відрахування в них були різні: як «соціально-чужий елемент», як «академічний баласт», як «непридатних до

майбутньої діяльності» [19, арк. 27]. У 1928/29 н. р. відрахували 13 правників, цього разу за «дискредитуючу поведінку», «неприпустиме ставлення до командування Червоної армії», «вороже ставлення до колективу студентства», «приховування соціального стану» [20, арк. 20]. І хоча за кількісним складом ОІНГ був найменшим серед інститутів народного господарства, його правовий факультет користувався популярністю. Архівні документи дозволили встановити деякі показники його діяльності. У 1922/23 р. на факультеті навчалося 180 осіб; у 1923 р. – 142; у 1924 р. – 191; у 1925 р. – 197; у 1926 р. – 191, а в наступному – 197 студентів.

Основними формами занять були лекції, практичні, семінари, гуртки та семінари підвищеного типу. Особливу увагу викладачі приділяли вибору методів ведення занять (співбесіди, реферативна форма, робота в групах, гуртках тощо). Щоб отримати диплом вишу, студент повинен був виконати навчальний план, відпрацювати всі види занять, пройти та захистити стаж, підготувати та публічно захистити дипломну роботу. І хоча факультет щорічно мав випуски, дипломованих юристів бракувало, насамперед, через проблеми з організацією стажування.

Якщо 34 випускника 1921/22 н. р. були працевлаштовані (10 стали судовими працівниками, 10 – захисниками, 14 – юрисконсультами), то надалі вкрай складно було відшукати стажерські місця в радянських установах, особливо особам непролетарського походження [8, арк. 2]. У 1924 р. стажерська комісія ОІНГ організувала стажування лише 21 із 91 випускника, ще 40 – влаштувалися самостійно, тоді як решта не стажувалися. Із 74 юристів випуску 1925 р. стажкомісія влаштувала 25 осіб, 15 – самостійно знайшли місця стажування, решта – не змогли пройти стаж [21, арк. 39–40]. Відтак у 1927 р. на факультеті констатували, що 119 осіб двох попередніх випусків не отримали дипломи. Тому керівництво клопотало про запровадження екстернату та зарахування практичної діяльності за стаж. І вже восени у 1927 р. 19 осіб склали іспити екстерном, а 102 – захистили дипломи та отримали кваліфікацію «юрист» [22, арк. 39–42].

Загалом випуски факультету були порівняно невеликими. За нашими підрахунками (за неповними даними), випускників-юристів було щонайменше 425 осіб, серед них і такі відомі вчені, як М.Д. Шаргородський (1904–1973), Р.О. Халфіна (1909–1998), О.А. Рускол (1898–1967) та ін. Випускником ОІНГ був С.М. Цареградський, останній декан факультету, а згодом директор Харківського інституту радянського будівництва і права.

Однак наприкінці 1920-х р. в СРСР розпочався процес уніфікації освіти. Насамперед було прийнято рішення про скорочення кількості правових факультетів. Ті, які залишалися, укомплектовувалися марксистськими кадрами, а програми викладання змінювалися, зменшуючи догматизм та збільшуючи питому вагу економічних дисциплін. Така реформа болуче вдарила по ОІНГ. Спочатку керівництво інституту клопотало про м'яку реорганізацію: дозволити студентам 4 та 3 курсів до 1 січня 1931 р. завершити навчання за старим планом, доповнивши його економічними дисциплінами. Проте, на підставі постанови Раднаркому від 12 квітня 1930 р. та

наказу НКО 13 липня 1930 р., правовий факультет ОІНГ був ліквідований. Студентам 4 курсу дозволили закінчити навчання. Їх випуск відбувся восени 1930 р., вони отримали кваліфікацію «юрист-економіст». З іншими курсами працювала ліквідаційна комісія. 5 листопада 1930 р. «соціально та академічно найкращих» перевела до Харківського інституту радянського будівництва та права (рекомендацію отримали 27 осіб, із них 11 робітників, 12 селян, 4 службовці). Тоді як 43 студенти (більшість представники інтелігенції) були кинуті напризволяще.

З ліквідацією правового факультету ОІНГ в Одесі був припинений поступальний розвиток вищої юридичної освіти. Якщо не враховувати кілька років діяльності юридичного факультету в окупованій Одесі (1942–1944), то відновити славні традиції одеської юридичної школи вдалося лише у 1947 р., коли відкрився юридичний факультет Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова. У списках його працівників із складу довоєнної когорти одеських юристів залишилися лише І.В. Шерешевський (1888–1881), М.Д. Шаргородський (1904–1973) та В.Т. Олієвський (1894–?).

Доля інших правників Одеси переважно була трагічною. Ще в 1920-х р. смерть обірвала життя В.В. Сокольського (1848–1921), В.М. Образцова (1879–1926), О.Я. Шпакова (1868–1927). Вимушені були емігрувати С.А. Єгізаров (1852–1935), Є.В. Васьковський (1866–1942). У 1922 р. були заарештовані і вислані за кордон П.М. Михайлов (1878–1962) та О.С. Мулюкін (1873–після 1944). З Одеси виїхали й молоді вчені М.П. Карадже-Іскров (1896–1949) та Д.Ф. Блюменфельд (1892–1938). Наприкінці 1920-х р. був змушений покинути Одесу П.М. Толстой (1880–?). Після ліквідації ОІНГ передчасно помер Е.Я. Немировський (1874–1934).

Не оминули науковців Одеси лихі 1930-ті р., коли боротьба з вигаданими буржуазними націоналістами, контрреволюціонерами, шпигунами, шкідниками набула особливого розмаху. Чи не першим із одеситів під репресивну машину потрапив М.Є. Слабченко (1882–1952). У 1938 р. були розстріляні Л.О. Піпер (1897–1938), Д.Ф. Блюменфельд (1892–1938) та О.Ю. Дзюбін (1900–1938). Загинув у таборі, отримавши тривалий термін ув'язнення, І.Л. Цьокан (1887–1940). Кілька місяців (1932–1933 рр.) директорства в Харківському інституті радянського будівництва і права С.М. Цареградського (1899–після 1956) стали причиною його звинувачення в контрреволюційній діяльності і прирекли його на 18 років таборів.

Ще перед війною помер О.І. Покровський (1873–1940), під час евакуації – І.А. Хмельницький (1861–1941). Після звільнення Одеси до міста повернувся Г.І. Тіктін (1880–1945), але передчасна смерть у січні 1945 р. обірвала його життя. Професор П.Є. Казанський (1866–1947) пережив блокаду Ленінграду, після війни також повернувся до Одеси, де до кінця життя працював на статистичному факультеті та в науковій бібліотеці університету.

Під час війни на відновленому окупаційною владою юридичному факультеті Одеського університету працювали: І.Я. Фаас, О.О. Жилін, М.П. Макаренко. З наближенням радянських військ до Одеси

І.Я. Фаас (1894–1945) емігрував до Болгарії, але вже невдовзі помер. Донині нез'ясована доля О.О. Жиліна (1880–після 1949 р.), є відомості, що він також емігрував до Болгарії, а згодом – до Буенос-Айресу. За свідченнями О.Є. Музичко, не без втручання радянських спецслужб обірвалося життя М.П. Макаренка (1874–1945). Доля ж інших учених факультету поки залишається нез'ясованою.

Висновки. Отже, правовий факультет ОІНГ вніс помітний вклад у формування одеської юридичної школи. Висококваліфіковані викладачі забезпечили якісну юридичну підготовку його вихованцям. Однак у вирі стрімких та масштабних експериментів радянської влади з вищою освітою факультет припинив свою діяльність, а його здобутки довгі роки замовчувалися.

Література

1. Міхневич Л.В. Концепція побудови вищої юридичної освіти ранньої радянської доби: уроки історії / Л.В. Міхневич // Збірник наукових праць «Науковий вісник НУБіП України». Серія «Право». – К., 2016. – № 243. – С. 7–16.
2. Міхневич Л.В. Розвиток юридичної науки і освіти в Київському комерційному інституті – Київському інституті народного господарства (1906–1930 рр.) / Л.В. Міхневич. – К. : КНЕУ, 2011. – 286 с.
3. Міхневич Л.В. Досвід діяльності одеської науково-дослідної кафедри «Сучасних правових проблем» (1923–1930 рр.) / Л.В. Міхневич // Підприємство, господарство і право. – 2016. – № 10. – С. 124–129.
4. Одеський державний економічний університет. Нариси історії. / В.П. Бородатий [и др.]. – О. : [б.в.], 2000. – 268 с.
5. Музичко О.М. Засновник Одеського інституту народного господарства професор Олексій Якович Шпаков (1868–1927): біографічний нарис : монографія / О.М. Музичко. – Одеса : Атлант, 2011. – 224 с.
6. Музычко А. Иван Яковлевич Фаас: декан юридического факультета Одесского университета в годы румынской оккупации / А. Музычко // Вісник Одеського Історико-Краєзнавчого Музею. 2010. – Вип. 9. – С. 46–54.
7. Учебный план правового отделения Одесского института народного хозяйства // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1506.
8. Доклад о деятельности ОИИХ за I триместр и начало II-го трим. 1922/23 уч. г. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1506.
9. Учебный план института народного хозяйства на 1922–1923 уч. год // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1109.
10. Учебный план юридического факультета на 1926–27 учебный год // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 5641.
11. Учебный рабочий план по юридическому факультету ОИИГ на 1928/29 учеб. рік // ДАОО – Ф. Р-129. – Оп. 1. – Спр. 302.
12. Протокол засідання предметної комісії кримінального права від 5. 03. 1929 р. // ДАОО – Ф. Р-129. – Оп. 1. – Спр. 273.
13. Протокол засідання предметної комісії кримінального права від 28. 09. 1929 р. // ДАОО – Ф. Р-129. – Оп. 1. – Спр. 274.
14. Доклад политкомиссара ОИИХ о производственной работе по институту за август месяц 1922 г. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1109.
15. Протокол № 17 засідання Правління Одеського інституту народного господарства від 9/V – 29 р. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 5651.
16. Институт права и советского строительства при коммунистической академии (г. Москва, Знаменка, 10) // ДАОО – Ф. Р-129. – Оп. 3. – Спр. 7. – Арк. 126.
17. Список адміністративного персоналу Одеського інституту народного господарства – 1928/29 учеб. р. // ДАОО – Ф. Р-129. – Оп. 3. – Спр. 7.

18. Анкета для учебных учреждений Профобра УССР // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1109.
19. Отчет комиссии по социально-академической проверке // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1109.
20. Відомості про студентів ОІНГ, що їх виключено зі складу студентів інституту в 1928/29 учб. р. // ДАОО. – Ф. Р-129. – Оп. 3. – Спр. 8.
21. Отчет по стажу Одесского института народного хозяйства // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 184.
22. Витяг з протоколу засідання Правління Одеського Іннархозу від 4/І -27 р. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 5650.

А н о т а ц і я

Міхневич Л. В. Правовий факультет Одеського інституту народного господарства: з історії юридичної освіти. – Стаття.

За архівними матеріалами відтворено історію становлення та діяльності правового факультету Одеського інституту народного господарства (1921–1930). Проаналізовано структуру факультету, навчальні плани, професорсько-викладацький персонал та студентський склад, обсяги та деякі якісні й кількісні показники роботи факультету.

Ключові слова: Одеський інститут народного господарства, правовий факультет, юридична освіта.

А н н о т а ц и я

Міхневич Л. В. Правовой факультет Одесского института народного хозяйства: из истории юридического образования. – Стаття.

По архивным материалам воссоздана история становления и деятельности правового факультета Одесского института народного хозяйства (1921–1930). Проанализирована структура факультета, учебные планы, профессорско-преподавательский персонал и студенческий состав, объемы и некоторые качественные и количественные показатели работы факультета.

Ключевые слова: Одесский институт народного хозяйства, правовой факультет, юридическое образование.

S u m m a r y

Mikhnevych L. V. The legal department of Odessa Institute of National Economy, the history of legal education. – Article.

By the archived materials history of becoming and activities was reproduced of legal faculty of the Odessa institute of national economy (1921–1930). The structure of the faculty, curriculum, professorial and teaching staff and the student's staff, volumes and some qualitative and quantitative indicators of the faculty's work are analyzed.

Key words: Odessa Institute of National Economy, legal faculty, legal education.